

Література: Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф.С. Бацевич. – К.: Академія, 2004. – 344 с.; Грек Л.В. Інтертекстуальність роману Дж. Джойса «Улісс» як перекладознавча проблема // Мандрівець: Видання Національного університету «Києво-Могилянська академія». – 2002. – № 6 (41). – С. 29 – 32.; Літературознавчий словник - довідник / Р.Т.Гром'як, Ю.І.Ковалів та ін. – К.: ВЦ «Академія», 1997. – 752 с.; Л.В. Грек. Передача цитат з творів Тараса Шевченка в перекладі роману Ю. Андруховича «Московіада» // Мова і культура. Наукове видання. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2004. – Вип. 7. – Т.8. – С. 157 – 164.; Єщенко Т.А. Лінгвістичний аналіз тексту: навч. посіб. / Т.А.Єщенко. – К.: ВЦ «Академія», 2009. – С. 182 – 187.

Интертекстуальность определяется как включение в текст других текстов в виде цитат, аллюзий и реминисценций. Доказано, что, поскольку интертекстуальность является одним из основных свойств постмодернизма, то характер ее передачи в переводе подвержен влиянию таких ключевых черт постмодернистской поэтики, как игра и ирония. С учетом этого факта сформулированы принципы перевода интертекстуальных единиц в постмодернистском тексте.

Ключевые слова: *интертекстуальность, цитата, постмодернизм, текст-источник, цитатные имена, цитаты из национальных литератур, фольклорные цитаты.*

ЮВІЛЕЙНІ ДАТИ

Олександр Астаф'єв, м.Київ.

Щоб світ став Божим садом

19 серпня 2014 року сповнюється 65 років від дня народження Миколи Платоновича Ткачука, відомого українського вченого, доктора філологічних наук, професора, декана філологічного факультету Тернопільського національного університету імені Володимира Гнатюка, лауреата Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені братів Богдана та Левка Лепких

Що здавалося б ювілей? Святкова календарна дата? Чергова зморшка на лобі і сивина, що сріблом блищить на скронях? Нагода отримати порцію вітань і панегіриків від близьких, друзів, знайомих? Зручна обставина бути відзначеним грамотою, орденом, почесним званням?

Видатний англійський філософ Томас Карлейль пише: забудьте про ілюзію, спресуйте прожиті роки в одну хвилину – і цього достатньо буде, щоб зрозуміти, як людина, що постала із нічого, набула певного образу і стала явищем. Слова мислителя можна застосувати лише до людей достойних, які не чекають, що щастя впаде на їх голову, як манна з неба, а світяться щастям і спокоєм від чесно виконаної улюбленої праці.

Кожен стає вільним лише у щасливій праці, коли зуміє вибрати вірний життєвий шлях і реалізувати свій таланти. Тоді він не розмірковує про біди і нещастя, які звалилися на нього, а працює, потрапивши у сонцесяйну і достойну його серця стихію. Тоді хвилині часу не поглинають його, а підносять до блакиті вічності. Для сина людського не існує корони, яка б водночас не була терновим вінком. Легкого життя не буває ні в людей, ні в богів. Бо й ті, й інші напружено перемагають нескінченну працю і в цьому черпають душевну рівновагу, сердечний спокій.

Микола Ткачук, в одній із своїх монографій аналізуючи роман «Пан Халявський» Григорія Квітки-Основ'яненка, слушно зауважує, що не варто, як пан Халявський, хизуватися своїм гультьайським життям і самозадоволено виставляти на показ позолочені екіпажі і розкішні покої. Ані їжа, ані напитки, ані майно не є власністю людини. Сократ іронізував: «Власність, брате мій? Нею навіть не є моє тіло, бо вона мені належить лише на коротку пору мого життя... Але душа, яку в мене вдихнув Бог, моє я і його сили належать мені і я не дозволю їх забрати у мене».

Складається враження, що над своєю душею, її становленням і вдосконаленням ювіляр працював ще від часу свого народження. Народився Микола Платонович Ткачук 19 серпня 1949 року в с.Золотолин, нині Костопільського району Рівненської області, на сході Волині. Ще в школі полюбив літературу, захоплювався творами Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Адама Міцкевича, Юліуша Словацького, Віктора Гюґо, Генріха Гайне, Джорджа Байрона, Артюра Рембо, Поля Верлена та інших. На все

життя виніс із шкільної парти любов до книги і любов до праці, уміння вивчати мови й розширювати коло своїх читань та інтересів, що рідко траплялося серед його ровесників. Особливо вражала його величезна працездатність і витримка.

У 1966 році вступив до Житомирського педагогічного інституту. У 70-их роках, незважаючи на ідеологічний тиск, тут панувала насичена духовна атмосфера. На філологічному факультеті готували вчителів широкого профілю за спеціальностями – українська мова і література та іноземна мова, російська мова і література та іноземна мова. Наснаги до навчання додавало й те, що активізувалася наукова робота, проводилися конференції, присвячені творчості Григорія Сковороди, Івана Котляревського, Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Максима Рильського, Бориса Тена та ін., розвивалося шевченкознавство, традиції якого свого часу ще заклав декан словесно-мовного факультету Євген Ненадкевич, на повну силу розкривалися здібності майбутніх письменників Валентина Грабовського, Михайла Сича, Михайла Пасічника. Саме на цей час припадають перші рецензії нашого ювіляра на збірки Михайла Клименка «Що розвиднілось у «Розвидні?» і Сергія Бурлакова «Орбіти пізнання» та інші. Жага творення і жадоба до пізнання призвели до того, що згодом з'явиться «житомирська прозова школа», а педагогічному інституту буде надано статус університету (1999). Багато для духовного збагачення дали Миколі Ткачуку хвилини спілкування із двоєрідним дядьком, видатним перекладачем Борисом Теном, у якого якийсь час проживав здібний студент.

Але хіба освіта може бути освоєна в інститутах, університетах, бібліотеках? Звісно, дуже багато важать лекції, семінари, дискусії, зрештою, диплом про вищу освіту, але все це лише мертві слова і мертві букви алфавіту. Ясний і свіжий погляд на речі формується через працю, страждання і творче вдосконалення. Важливо не лише духовними, а й тілесними очима подивитися довкола себе на повнокровний потік людського життя і подивитися всередину себе: що коїться там? Микола Ткачук потай про себе насміхається з тих, хто бродить у людській подобі, переповнений думкою, що, відповідно до людських і божественних законів, він має право бути «щасливим». Якщо він «нешасливий»,

значить нерозумний, зігнував закони природи, які віддячують кожному плодами, зростанням і блаженством.

Після закінчення Житомирського педагогічного інституту (1971) Микола Ткачук працював учителем французької та української мови й літератури в рідному селі, тобто в Золотолинській СШ на Рівненщині, а згодом у Рівненському педагогічному інституті (нині – гуманітарний університет). Ще тоді він зрозумів, що людина не може бути «щасливою твариною», яка ненаситно прагне до благоденства. Людині потрібна сила і терпіння для постійної праці і страждання. Кожен має натхненню від природи душу для того, щоб бачити правду, віщувати її і здійснювати. Це – священний голос природи, який пробивається до світу через безплідну мережу чуток, базікання і боягузтва.

Саме завдяки творчій праці світ стає божим садом, а не пустелею. Це переконання допомагало: ще в інституті вивчав французьку мову і ближче познайомився з французькою літературою. У сфері наукових інтересів його увагу привернула французька компаративна школа (Ролан Барт, Альгїрдас Греймас, Клод Бремон, Жїрар Женетт, Мішель Фуко, Цветан Тодоров, Юлія Крістева). Молодий учений намагається на практиці застосовувати її концепції, настанови, часто використовує термін «компаративна поетика» і вдається до компаративного аналізу, враховуючи комунікативну природу художнього явища і теорію знака Фердінанда де Сосюра. Це, зокрема, помітно в його статтях про творчість Івана Франка, Василя Стефаника, Юрія Федьковича, Леся Мартовича, Олеса Гончара, Михайла Стельмаха.

У 1979 році Микола Платонович захистив кандидатську дисертацію «Естетична концепція людини в романах Михайла Стельмаха» в Київському педагогічному інституті ім. Максима Горького (тепер Михайла Драгоманова), його науковим керівником був професор Хропко Петро Панасович. У 1980 році Микола Ткачук переїхав до Тернополя, де посїдає посаду викладача, доцента, згодом завідувача кафедри української літератури, декана філологічного факультету Тернопільського педагогічного інституту (нині – національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка).

Безсумнівно, в Тернополі почався новий період наукового й громадського життя Миколи Ткачука, період, який склався на

антитезі до його минулого і сформував ювіляра як ученого нового типу. Так, десь у свідомості миготіла сума знань, набутих у минулі роки, але було чимало прогалин, і, мабуть, найперше, про що він тоді подумав, – це потреба чіткого наскрізного концепту, який міг би об'єднати всі його праці, надати їм єдності, цілісності, стрункості. Це знову його змусило вчитися, «добудовувати» себе, і, в той же час, критичніше ставитися і до своїх праць, і до тих гасел у літературознавстві, які закликали захищати народність, перетворювати її в нове історичне поняття тощо. Інтуїтивно відчував і впевнено опановував новий напрям дослідження, названий наратологією (теорією оповіді), який займав проміжне місце між структуралізмом, з одного боку, й рецептивною естетикою і рецептивною критикою, з другого.

Одна за одною виходять його ґрунтовні монографії: «Естетична концепція дійсності в бориславському циклі творів І.Франка» (Т., 1992); «Поезія як утвердження: Проблеми розвитку поезії русинів Югославії 70-90-их рр. ХХ ст.» (Т., 1993); «Богдан Бойчук. Степан Сапеляк. Компендій творчості поетів» (Т., 1994); «Художній світ «Енеїди» Івана Котляревського» (Т., 1994); «Естетична концепція в «Енеїді» Івана Котляревського» (К., 1995); «Жанрова структура романів Івана Франка» (Т., 1996); «Українські коні над Парижем» Івана Драча (Зелена Гура, 1998); «Лірика Маркіяна Шашкевича» (Т., 1999); «Інтерпретації. Літературно-критичні статті, творчі портрети українських поетів ХХ ст.» (Т., 1999); «Поетика балад Левка Боровиковського» (Т., 2000); «Жанрова структура прози Івана Франка. Бориславський цикл з життя інтелігенції» (Т., 2003); «Модерністський дискурс лірики та новел Богдана Лепкого» (Т., 2005); «Лірика Івана Франка» (Т. – К., 2006); «Наративні моделі українського письменства» (Т., 2007); «Українська література ХХ – ХХІ ст.» (Т., 2008); «Маркіян Шашкевич» (К., 2009); «Творчість Івана Котляревського: антропологічний та естетичний дискурси» (Суми, 2009); «Суб'єктно-об'єктна структура української лірики ХІХ-ХХ ст.» (Т., 2014); «Українська література ХХ століття» (Т., 2014) та ін.

У своїх монографіях і навчальних посібниках учений схопив визначальні тенденції розвитку української літератури ХІХ – ХХІ століття і запропонував концепти інтерпретації, зміщені в сферу художньої мови, які свідчать про принциповий зв'язок мови і

реальності. У цьому аспекті варто звернути увагу на монографію «Лірика Івана Франка» (Т. – К., 2006), де дослідник аналізує дискурс І.Франка. Він переконує, що кожна нова збірка Івана Франка більшою або меншою мірою змінює літературну обстановку, бо виявляє свою сполучність (або розрив) з усім багатством уже створених текстів, виконуючи роль «тексту в текстах». Це говорить про те, що семантична структура Франкових книг залежить не лише від структури свідомості, яка їх створила, а й від універсальної сфери колективного підсвідомого, яке щонайтісніше пов'язане з розшифруванням і реконструкцією знакових систем попередніх культур (наприклад, у збірці «Мій Ізмарагд»), стабільністю деяких жанрових систем (зокрема, сонетів). Тому, наголошує вчений, Франків «ліричний герой окреслюється в екзистенційній ситуації замкнутого кола людського життя, водночас його почування і переживання експлікуються багатократно, моделюючи випадкові і ситуативні зчеплення обставин, подій, особистий, єдиний і винятковий спогад, незабутню зустріч або епізод, миттєву пригоду, що стають символічними, ліричним сюжетом, темою або міфом».

Вражає уміння Миколи Ткачука проникати в суть явища, вловлювати найтонші внутрішні зв'язки, тенденції розвитку, демонстрував невичерпні комбінаторні здібності, живе уявлення, темперамент, майстерне володіння словом, – усе це він по краплині віддає кожному науковому дослідженню. Наука для ювіляра є органічним вираженням його «я», природним змістом його життя. Він вважає, що лише збільшення любові між людьми, між людьми і літературою може вплинути на економічні й політичні негаразди в державі й змінити їх на краще. Життя підтримується не пристрастю руйнації, а чуттям взаємності, яке на мові серця називається любов'ю до себе, до ближнього, до рідної і чужої літератури. Справжня людина має орієнтуватися на цей закон взаємної допомоги. Не часто буває, коли академічний учений у житті стає живою людиною в науці. Наукова робота для Миколи Ткачука стала не лише постійним пошуком, а пристрастю, необхідною стихією. Було б однак великою помилкою вважати, що ювіляр по вуха занурився в науку й відірвався від життя. Його не можна назвати схоластом, заглибленим у сферу своєї змоглядності, безплідного розумування, буквоїдства, начотництва. Він любить

життя саме по собі, жваво цікавиться ним. Життя для нього є предметом спостережень, які допомагають розібратися в минулому й надихають на постановку майбутнім проблем. Теперішнє і минуле життя, те, що пливе, те, що сплило, і те, що плистиме – переплуталося в інтересах ювіляра.

Такі вчені, як Микола Ткачук, прагнуть збагатити дійсність, хочуть побачити факти такими, що заповнюють рамки їхніх ідей, і творча сила вченого виявляється в тому, що його мислення може породжувати навіть такі ідеї, які не лежать у сфері зовнішніх фактів, та все ж є найкращим їх абстрактним вираженням. Він вважає своє завдання виконаним тоді, коли всі певні, переконані, що створена ним ідея витікає із зовнішніх фактів і через них може бути доведена її дійсність.

Наш ювіляр – не лише теоретик, а й історик літератури, і одним із його основних понять є історія літератури. Вчений досліджує історію кожного окремого твору, тобто простежує його творчу долю від задуму до появи кінцевого тексту і його публікації. На цьому він не зупиняється – не менше цікавить його і подальша доля твору: як цей твір сприймався сучасними і майбутніми поколіннями, яка його доля в іномовних літературах (його переклади, інтерпретації в інших культурах), із яких традицій виріс, як вплинув на інші твори.

Микола Ткачук написав свою історію літератури. Він переконаний, що кожна окрема епоха в житті суспільства відрізняється своїм розумінням історії літератури як опису і як об'єкта, тобто історико-літературного процесу. Юрій Лотман писав: «нащадки одержують від кожного етапу літератури не лише певну суму текстів, але і створену легенду про себе, і певну кількість апокрифічних – відштовхуваних і підданих забуттю творів».

Такими апокрифічними творами були свого часу твори українських письменників-емігрантів: Емми Андіївської, Івана Багряного, Василя Барки, Богдана Бойчука, Докії Гуменної, Ігоря Качуровського, Ігоря Костецького, Юрія Липи, Євгена Маланюка, Олега Ольжича, Олекси Стефановича, Остапа Тарнавського та ін., про яких сьогодні з любов'ю пише Микола Платонович. До цієї низки слід додати й твори українських письменників-дисидентів: Василя Барладяну, Миколи Горбала, Ігоря Калинця, Ірини

Калинець, Миколи Руденка, Степана Сапеляка, Євгена Сверстюка, Василя Стуса та інші.

Дослідження Миколи Ткачука – важлива сторінка в галузі історії літератури, в них привертає увагу виняткова широта інтересів, надзвичайна різносторонність ерудиції і допитливість до всього того, що зв'язано з долею української і світової літератури. Значна частина праць ювіляра, написаних у різні роки, присвячена вивченню творчості класиків української літератури.

Через ланцюг роздумів і глибинних духовних переживань літературознавець розкриває велич української літератури ХХ століття. Для неї, вважає він, характерна не лише опора на гуманістичну традицію, але й відчутніша філософська глибина, прагнення піднятися до вершин людського духу, обговорити такі проблеми, як розрив із гуманістичною традицією і боязнь втратити гуманістичні ідеали і моральні норми в індустріальному, постіндустріальному і технотронному суспільстві, відчуження і дегуманізм в умовах глобальної електронної цивілізації, технократичний раціоналізм, технофобія, «вічні питання» (сенс життя і людської совісті), «вічні» людські цінності (добро, правда, чесність, порядність, совісність, людяність, милосердя, жалість).

Творчість нашого ювіляра справді входить у наш час живущою і повною неминучого значення. Межі його наукових пошуків навіть приблизно окреслити важко, для цього потрібен час. Подиву гідна його працездатність. Звернімо увагу на те, що біобібліографічний покажчик ювіляра нараховує понад 450 позицій, з них майже 30 – монографічні дослідження. До цієї низки додамо підручники: «Українська література: Підручник для 11 класу (за ред. проф. Г.Семенюка)» (К., 2002, у співав., 2-е вид. К., 2005); «Українська література. Підручник для 9 класу» (К., 2010, у співав.); «Історія української літератури ХІХ ст. (70 – 90 – ті рр.): У 2 кн. (за ред. проф. О.Гнідан)» (К., 2003, у співав.). Великою популярністю серед учителів і учнів користується хрестоматія з української літератури для 11 класу «Срібний птах»: У 2 Ч.. (упор. М.Ткачук, Г.Семенюк, А.Гуляк)» (К., 2004, 2-е вид. К., 2005). На окрему увагу заслуговують навчальні посібники: «Вивчення повісті «Інститутка» в дев'ятому класі» (Т., 1992); «Концепт натуралізму і художні шукання в «Бориславських оповіданнях» І.Франка» (Т., 1997); «Українська поезія останньої третини ХІХ століття: основні

тенденції розвитку й естетичні стратегії» (Т., 1998); «Байки Маркіяна Шашкевича та вивчення їх у школі» (Т., 2000); «Західноєвропейська романна традиція і жанрова структура роману «Основи суспільності» І.Франка» (Донецьк, 1995); «Ярослав Кондра: творчий портрет» (К., 1996); «Парадигма світу збірки «Semper tūo» Івана Франка (Т., 1997); «Художній світ збірки «З вершин і низин» Івана Франка» (Донецьк, 1997); «Українська поезія останньої третини ХІХ століття: основні тенденції розвитку й естетичні стратегії» (Т., 1998); «Розвиток нової української літератури в контексті культурно-національного відродження народу перших десятиліть ХІХ століття»; «Українська література ХХ – поч. ХХІ ст.» (у співавт.) (Т., 2007); «Художній дискурс лірики Андрія Малишка» (Т. 2013); Суб'єктно-об'єктна структура української лірики ХІХ – ХХ століть (Т. 2014); «Українська література ХХ століття (Тернопіль, 2014)»; «Романтичний світ творів Пантелеймона Куліша» (Т., 2014) та ін.

Більшає увага Миколи Ткачука до інших літератур: французької (статті про Жозефа Бедьє, Густава Флобера, Романа Роллана), чеської (Ярослав Гашек), польської (Юзеф Лободовський), російської (Лев Толстой, Олександр Пушкін, Михайло Лермонтов, Іван Тургенєв), сербської (Броніслав Нушич, Вук Караджич), хорватської (Іван Мазуранич), словенської (Франце Прешерн), білоруської (Янка Купала, Якуб Колас). Слід врахувати ще розвідки з проблем компаративістики й славістики, численні статі до енциклопедій, літературознавчих словників та інших довідкових видань.

Наш ювіляр не лише талановитий науковець, він володіє рідкісним багатством душі, здатністю «інтимно» переживати всі художні твори, уболівати за їх авторів і персонажів. Йому властиве відчуття нероздільної єдності української літератури з іншими національними літературами. Мабуть, це спонукало до того, що твори Миколи Ткачука опубліковані не лише українською, а й англійською, французькою, польською, словенською, сербохорватською, російською та білоруською мовами. Учений уміє природно підносити все, про що писав, до високих вимог сучасної науки. Він утверджує право науковця дивитися на світ і на художню літературу очима краси і розуму.

Багатьом поталанило бути стати вихованцями й одностудентами Миколи Ткачука, слухати лекції, під його керівництвом і консультуванням писати дипломні, магістерські, кандидатські, докторські. Під керівництвом і консультуванням Миколи Платоновича захищено біля 20 дисертацій, серед них – докторська Олени Ткаченко; кандидатські – Лариси Йолкіної, Світлани Богородиці, Світлани Журби, Владислава Гижого, Любові Царик, Миколи Кебала, Наталії Авраменко, Марти Руденко, Віри Качмар, Тетяни Скуратко та ін. Його вихованці випромінюють глибоку повагу до вченого, відчують живу приналежність його невичерпної творчої сили, що збуджує енергію, ініціативу, збільшує працездатність, посилює й зміцнює вимогу до себе і до своєї праці. Це переживають усі, навіть ті, хто особисто не знайомий із ученим, але читає твори Миколи Ткачука і стає бранцем енергосистеми його текстів. У ювіляра, таким чином, кривні духовні зв'язки не лише з поважними науковцями старшої плеяди чи представниками свого покоління, але й далекими читачами.

Наукова праця Миколи Ткачука – дивовижний синтез вродженого відчуття краси, аналітики і майстерності, покликаних якомога повніше та об'ємніше сформулювати уявлення про сучасний літературний процес. Хіба не співзвучне це багатьом важливим питанням сучасної літератури? Художній літературі, яка віддає себе нелегким, але почесним завданням побудови нового світу і виховання нової людини?

Звісно, вичерпну відповідь на те, в чому значення творів Миколи Ткачука для ближчих і дальших поколінь може дати лише ґрунтовне, всебічне, розважне дослідження його наукової діяльності на тлі історії літературознавства сучасної доби. Езопівська муха сиділа на колесі підводи і кричала: «Яку пилію я здійняла!». Мабуть, нема нічого комічнішого від людини, яка, як езопівська муха, сама починає оцінювати свої заслуги і возвеличувати себе, вип'ячуючи самолюбність. Ювіляр належить до людей скромних, позбавлених пихи і марнославства. Він – надзвичайна особистість, обдарована ембріоном неприборканої творчої сили, яка, щоб не трапилося, прямує до свого розвитку. Його перевага над іншими таїться у невідомості його особистості, глибині і силі світоспоглядання. Учений переконаний,

що справжня сила, якій підпорядковується все на світі, це – проникливість, духовне споглядання і рішучість. Думка – мати творчої діяльності, вона – її жива душа, не лише зачинателька, а й хранителька. Тому думка служить основою, началом і сокровенною сутністю всього людського життя на землі. Висловлена думка – магічний вислів, завдяки якому людина підкоряє світ.

Про неповторність і глибину наукової постаті Миколи Ткачука, яка не зливається з іншими, а зберігає свою універсальність і цим самим підкреслює цінність його внеску у скарбницю національної культури, написано чимало. Згадаймо хоча б відгук Івана Дзюби на книгу «Лірика Івана Франка» (Т. – К., 2006): «Книжка порадувала мене тим, що свій аналіз поезій Франка Ви вигрунтовуєте на її уважному прочитанні й переживанні. Це неабиякий хист, який не всім дослідникам пощастило мати... У Вас це є – адекватне й солідне прочитання, – а вже потім аналіз, концепції, методології, понятійний апарат. Особливо мені сподобалась тонка інтерпретація теми любові у Франка». На думку Миколи Зимомрі, ювіляр «непохибно проникає у суть кожного мистецького явища і вбачає в кожному українському класикові творця, що намагався після Бога створити нову землю». Наталя Поплавська акцентує на тому, що при аналізі творів Івана Франка й інших митців Микола Ткачук «прислухається передусім до тої «першої нути», яка йде від поетового серця, сіє de profundis його підсвідомості, його емоційного та естетичного світосприйняття». І цей ряд відгуків на книги ювіляра можна продовжити, бо їх з'явилося близько сотні.

Творча праця цілковито захоплює особистість Миколи Платоновича, не лише його теоретичне мислення, але всього його – діяльного, діючого, рішучого і терпеливого, вона крихта за крихтою збуджує його енергетичні сили, які викорінюють стереотипи і хибні погляди. Хто нічого не робив, той нічого не знає. Сидіти, будувати плани і розумно говорити ні до чого не приведе: треба підвестися і діяти. Ювіляр переконаний, коли знання і теорії вірні, то їх можна застосувати на практиці. Людське життя – це школа, в якій нерозумний від природи – хоч би їх товкли у ступі – залишаються при своїй нерозумності, а розумні від природи, незважаючи на несприятливі обставини, стають ще розумнішими.

Такі, як Микола Ткачук – обранці світу. Вони мають рідкісну здатність не лише «здогадуватися» і «думати», але знати, вірити і діяти. Вони схильні жити, не покладаючись на чутки, а спираючись на певні переконання. У той час, як Халявські, осліплені зовнішньою стороною речей, безцільно вештаються великим ярмарком життя, справжні вчені проникають у сутність речей і йдуть уперед, бо вони мають перед очима провідну зорю і ступають надійними стежинами. Тому їх слід у науці, всупереч заздрісному часові й глумливим викрикам моди, не припадає порохом, не заростає чортополохом. Пора б уже перевидати праці Миколи Ткачука у вигляді вибраного, куди б увійшли його кращі монографії і статті. Вони – свідчення живучості наукових ідей, які, як золоті ниті зв'язують його з іншими поколіннями.

Олексій Вертій, д-р філол. наук (Суми)

Етика Григорія Нудьги

У статті визначені основні джерела та складові етики Г.А.Нудьги як громадянина, вченого і письменника.

Ключові слова: життя, мета, смисл, цінність, світогляд, позиція.

The article identifies sources and multiple ethics G.A.Nudgi as a citizen, a scholar and writer.

Keywords: life, purpose, meaning, value, position.

У підсоветській Україні нібито ніхто й не забороняв вивчати свій родовід, але ніхто й не заохочував до цього, ніхто й ніде не говорив про потребу такого вивчення. Відтак зацікавленість своїм родовим корінням поволі згасала, і рідко хто знав свій рід далі третього коліна. Чому так? Для чого це робилося? Відповідь на ці запитання дають архівні документи. Так, у церковних книгах реєстрації народжених, одружених та померлих у відповідних графах зазначався соціальний стан новонароджених, одружених, їх батьків, родичів та свідків. Не рідко у цій графі зазначалося – «козак». Козак – значить вільний, нікому не підвладний, повноцінний господар на своїй землі, людина особливого психічного та духовного складу й високого розуму, особливих